

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

факультет іноземних мов

кафедра германської і слов'янської філології та
зарубіжної літератури

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **«ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ МЕТАФОРИЧНИХ ЗНАЧЕНЬ
ЗООНІМІВ В НІМЕЦЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ І
ПРИКАЗКАХ»**

здобувача ступеня вищої освіти магістра
галузі знань 03 Гуманітарні науки
спеціальності 035 Філологія. Германські мови і
літератури (переклад включно) (німецька, англійська)
Драченко Марії Олександрівни

науковий керівник:

Дробаха Лариса Валеріївна

кандидат філологічних наук, доцент

Вінниця – 2018

Зміст

ВСТУП.....	4
Розділ 1. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ЗООНІМІВ В ПРИСЛІВ'ЯХ І ПРИКАЗКАХ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ.....	8
1.1. Національна мовна картина світу та її зв'язок із пареміологічним фондом.....	8
1.2. Функціонування зоосемізмів у пареміях німецької та української мов.....	14
1.3. Символічні характеристики німецьких та українських прислів'їв і приказок.....	21
1.4. Українсько-німецькі пареміологічні паралелі.....	28
1.5. Класифікація зоосемічних компонентів у прислів'ях і приказках.....	37
Висновки до 1 розділу.....	44
Розділ 2. ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ МЕТАФОРИЧНИХ ЗНАЧЕНЬ ЗООНІМІВ В НІМЕЦЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ І ПРИКАЗКАХ.....	46
2.1. Особливості метафоричних значень зоонімів в прислів'ях та приказках за належністю до різних сфер.....	46
2.1.1. Аналіз метафоричних значень зоонімів, що входять до соціальної сфери.....	47
2.1.2. Аналіз метафоричних зоонімів, що входять до сфери на позначення характеру, моральних якостей.....	49
2.1.3. Аналіз метафоричних значень зоонімів, що входять до сфери «праця».....	55
2.2. Вживання метафоричних значень зоонімів в німецьких та українських пареміях.....	56
2.2.1. Аналіз вживання паремій в німецькій та українській мовах із метафоричним зоокомпонентом «Свійські тварини».....	58
2.2.2. Аналіз вживання паремій в німецькій та українській мовах із метафоричним зоокомпонентом «Дикі тварини».....	64

2.2.3. Аналіз вживання паремій в німецькій та українській мовах із метафоричним зоокомпонентом «Екзотичні тварини».....	68
2.2.4. Аналіз вживання паремій в німецькій та українській мовах із метафоричним зоокомпонентом «Свійські птахи».....	70
2.2.5. Аналіз вживання паремій в німецькій та українській мовах із метафоричним зоокомпонентом «Дикі птахи».....	72
2.3. Аналіз вживання паремій в німецькій та українській мовах із метафоричним зоокомпонентом «Земноводні».....	79
Висновки до розділу 2.....	83
Загальні висновки.....	85
Список використаних джерел.....	88

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бичер О.М. Пословицы и поговорки с компонентом-зоонимом в системе языка и лингвострановедческого знания / О.М. Бичер – М.: Изд-во Моск. гос. пед. ин-та, 1981. – 147 с.
2. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях / Г. Булашев. – К.: Наука, 1992. – 414 с.
3. Вежбицкая А.М. Язык. Культура. Познание / А.М. Вежбицкая – М.: Русские словари, 1996. – 412 с.
4. Вовк В.Н. Языковая метафора в художественной речи: Природа вторичной номинации / В.Н. Вовк – К.: Наук. думка, 1986. – 142 с.
5. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу / І.О. Голубовська – К.: Логос, 2004. – 284 с.
6. Голубовська І.О. Етноспецифічні константи мовної свідомості : автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.02.15 / І.О. Голубовська – К.: нац. ун-т ім. Т.Шевченка, 2004. – 38 с.
7. Гончарова Т.І. Спільність та специфіка зооморфних картин світу / Т.І. Гончарова – Х.: Прогрес, 1996. – 22 с.
8. Гумбольдт В.К. Язык и философия культуры / В.К. Гумбольдт – М.: Прогресс, 1985. – 451 с.
9. Гумбольдт В. фон. Характер языка и характер народа / Вильгельм фон Гумбольдт – М.: Прогресс, 1985. – С. 370-381.
10. Гутман Е. А. Сопоставительный анализ зооморфных характеристик / Е. А. Гутман – М. : Логос, 1977. – С. 147–165.
11. Гриченко Л. Русские и английские пословицы с зооморфной метафорой: универсальность и этноспецифика оценочности / Л. Гриченко – С.: Изд-во Саратов. ун-та, 2013. – Вып. 1. – С. 107-114.
12. Дэвидсон Д. Что означают метафоры / Д. Дэвидсон – М. : Прогресс, 1990. – С. 173-193.

13. Дробаха Л.В. Зіставний аналіз метафоричних вживань антропонімів в індоєвропейських мовах // *Aktualne problemy w współczesnej nauce / Актуальные вопросы в современной науке. – Часть 5. – Варшава, 2013. – С. 37-43.*
14. Дуденко О. В. Номінативна та комунікативна природа українських паремій / О. В. Дуденко. – Умань, 2002. – 218 с.
15. Дюкарева І. Семантична класифікація англійських та українських паремій / І.С. Дюкарева – Т.: Мысль и язык, 2000. – 185 с.
16. Жайворонок В.В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник / В.В. Жайворонок – К.: Довіра, 2006. – 293 с.
17. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика / В.В. Жайворонок – К.: Мовознавство, 2001. – № 5. – С. 48-63.
18. Жданова В. В. Пословицы и поговорки как источник изучения русского культурно-языкового сознания / В.В. Жданова – М.: Языки славянской культуры, 2004. – С. 151-159.
19. Жельвис В.И. Национально-специфические особенности лексической семантики зоонимов как элемент типологического анализа / В.И. Жельвис – Л. : Изд-во ЛГУ, 1987. – С. 40-54.
20. Иванова Е.В. Мир в английских и русских пословицах / Е.В. Иванова – П.: Наук. думка, 2006. – 280 с.
21. Каракевич Р.О. Зіставний аналіз зоодіом-лінгвокультурем у нім. та укр. мовних картинах світу / Р. О. Каракевич // *Матеріали VI міжнар. наук. конф. [«Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах»]*, (Дніпропетровськ, 21-22 квітн. 2013 р.) *Вісник Дніпропетровського університету (Серія «Мовознавство»)*, 2013. – № 11. – Т. 21. – Вип. 19. – С. 84-90.
22. Кирилюк О.О. Зоосемізми у сучасній авторській пісні / О.О. Кирилюк – Ч.: Брама, 2012. – С. 136-142.
23. Кіпріянова А. І. Функціональні особливості зооморфізмів (на матеріалі фразеології та пареміології російської, англійської, французької та

- новогрецької мов) / А.І.Кіпріянова – К.: Кубанський державний університет, 1999. – 23 с.
24. Колшанский Г.В. Объективная картина мира в познании и языке / Г.В. Колшанский – М.: Наука, 1990. – 107 с.
25. Коцюба З.В. Універсальне і національне в паремійних фондах мов європейського ареалу / З.В. Коцюба – К.: нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філології, 2010. – 32 с.
26. Кравчук І.В. Етнокультурна специфіка зоонімічної лексики для характеристики людини в аспекті перекладу / І.В. Кравчук – К.: Наукова думка, 2000. – 134 с.
27. Кривенко Г.С. Зоосемізми в англійській та українській мовах: семантико-когнітивний і функціонально-прагматичний аспекти / Г.С. Кривенко – К.: Світ, 2006. – 20 с.
28. Крижко О.І. Образно-номінативна та оцінна характеристика фольклорних зоосемізмів української мови / О.І. Крижко – З.: Вісн. Запорізьк. ун-ту. Філол. Науки, 2008. – С. 114 -120
29. Куковська В.О. Особливості зооморфних метафор у паремійних одиницях англійської мови / В.О. Куковська. – С.: Просвіт, 2011. – С. 46-52.
30. Куцик О.А. Слова-символи як образно-смісловий центр формування фразеологізмів (на матеріалі української, російської мов): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова»; 10.02.02 «Російська мова» / О.А. Куцик – К., 1997. – 22 с.
31. Лобур Н.С. До характеристики зооморфізмів (на матеріалах української та чеської мов) / Н.С. Лобур – Л.: Основа, 1999. – Вип. 50. – С.102-106.
32. Магомедова У.Д. Структурно-семантичний аналіз зоонімічних фразеологізмів англійського мови // Вестник университета образования / У.Д. Магомедова – Л.: Наука, 2011. – С. 54-56.

33. Мальцева Д.Г. Страноведение через фразеологизмы / Д. Г. Мальцева. – М.: Высш. шк., 1991. – 173 с.
34. Маслова Т.С. Зооніми у фразеологізмах на позначення зовнішніх рис людини / Т.С. Маслова – Л.: Актив, 2009. – № 6. – С. 28-36.
35. Мезенцева Е.С. Пословичный фонд языка как фрагмент языкового сознания этноса / Е.С. Мезенцева // Вестник КазНУ. Сер. Филологическая. – 2005. – №2. – С.22-25.
36. Мельник В.І. Зіставний аспект мовного вираження зоосемічного елемента у способі конструювання різних моделей світу / В.І. Мельник – К: Вид-во Центр КНЛУ. – Вип. 12. – 2004. – С. 178-186.
37. Мізін К.І. Німецько-український фразеологічний словник (усталені порівняння) / К. І. Мізін. – Вінниця : Нова книга, 2005. – 304 с.
38. Мосунов Е.Л. Язык и картина мира / Е.Л. Мосунов – М.: Наука, 2007. – 25 с.
39. Нечаєва Н.О. Етнічні символи в українській та німецькій зоонімних терміносистемах/ Н.О. Нечаєва // Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Т.Г. Шевченка. – Луганськ, 2009. – № 13. – С. 23-32.
40. Нечаєва Е.М. Соотношение понятий «концепт» и «предельное понятие культуры» / Е.М. Нечаева – О.: Филологические науки, 2008. – N 4. – С. 40-47.
41. Онуфрійчук Г.Ю. Символьні характеристики української етнофразеології: біполярна пара «ЛЮДИНА – ТВАРИНА» / Г.Ю. Онуфрійчук. – К.: Навч. кн., 2003. – С.1-10.
42. Пирогов В.Л. Структура і семантика паремійних одиниць японської, англійської, української та російської мов: типологічний та лінгвокультурологічний аспекти / В.Л. Пирогов – К.: Київський Національний Лінгвістичний, 1967. – 315 с.
43. Пермяков Г.Л. Основы структурной паремиологии / Г.Л. Пермяков – М. : Наука, 1988. – 213 с.

44. Петришин М.Й. Зооморфна метафора в латинських прислів'ях і приказках / М.Й. Петришин – К.:Злагода, 1999. – 286 с.
45. Похлебкин В.В. Словарь международной символики и эмблематики / В.В. Похлебкин. – М. : Междунар. отношения, 1994. – 560 с.
46. Прутчикова В.С. Семантико-функціональні особливості німецьких висловлень-прислів'їв / В.С Прутчикова – Х.: Мир, 2003. – 20 с.
47. Ройзензон Л.И. Мировая фразеология / Л.И. Ройзензон. – С.: Самарканд. гос. ун-т им. А. Навои, 1977. – 119 с.
48. Сукаленко Н.И. Отражение обыденного сознания в образной языковой картине мира / Н.И. Сукаленко. – К. : Наук. думка, 1992. – 162 с.
49. Телия В.Н. Роль образных средств языка в культурно-национальной окраске миропонимания / В.Н. Телия – М.: Логос, 1996. – С. 82-89.
50. Телия В.Н. Культурно-языковая компетенция: ее высокая вероятность и глубокая сокровенность в единицах фразеологического состава языка / В.Н. Телия – М.: Языки славянской культуры, 2004. – С. 19-30.
51. Хайдеггер М. Время картины мира / М. Хайдеггер – М., 1986. – С. 93-119. Режим доступа: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Haideger.html>
52. Чернышенко І. А. Фактори формування національних мовних картин світу / І. А. Чернишенко – Ж.: Академія, 2007. – Вип. 32. – С. 158-162.
53. Чернишова И.И. Фразеология современного немецкого языка / И.И. Чернышова. – М. : Высшая школа, 1970. – 200 с.
54. Шарова А.Д. Зооморфизмы как средство репрезентации гендерных концептов в английской лингвокультуре / А.Д. Шарова – Я.: Дрозд, 2010. – С. 144-148.
55. Dobrovolsky D. Phraseologie und sprachliches Weltbild / D. Dobrovolsky // Deutsche Phraseologie im Sprachsystem und Sprachverwendung / C. Földes (Hrsg.). – Wien, 1992. – S. 171-197.
56. Cohn H. Tiernamen als Schimpfwörter / H. Cohn. – Berlin: Weidmann, 1900. – 120 S.

57. Haverkamp A. Theorie der Metapher / Anselm Haverkamp. – 2., um ein Nachw. zur Neuausg. – Darmstadt: Wiss. Buchges., 1996. – 512 S.
58. Hoffstadt C. Humana – Animalia: Mensch und Tier in Medizin, Philosophie und Kultur/ C. Hoffstadt. – Bochum/Freiburg: Projekt-Verlag, 2012. – 187 S.
59. Pfau-Effinger B. Gesellschaft und Tiere. Soziologische Analysen zu einem ambivalenten Verhältnis / B. Pfau-Effinger, S. Buschka. – Wiesbaden: Springer VS, 2013. – 278 S.
60. Röhrich L. Das große Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten. In 3 Bd. – Breisgau: Herder Freiburg, 1991. – 1910 S.

Словники:

61. Аронькин Ю.Н. Русско-немецкий словарь крылатых выражений : пр. 1200 единиц / Ю.Н. Аронькин. – М.: Русский язык, 1985. – 286 с.
62. Бойко Н.В. Deutsche Sprichwörter und sprichwortliche Redensarten / Н.В. Бойко – П.: Наука, 2008. – 304 с.
63. Баер А. Немецкие пословицы и присказки / А. Баер. – М., 1989. – 365 с.
64. Кудіна О.Ф. Перлини народної мудрості. Німецькі прислів'я та приказки / О.Ф. Кудіна – В.: Нова книга, 2005 – 320 с.
65. Номис М.І. Українські приказки, прислів'я і таке інше / М.І. Номис. – Н., 1993. – 400 с.
66. Саверинюк В.М. Популярний коментований словник українських прислів'їв та приказок / В.М. Саверинюк. – К.: Твердиня, 2012. – 144 с.
67. Сахарчук Л.І. Словник – довідник з фразеологічної деривації на основі існуючої фразеології німецької мови з перекладом прикладів на українську та російську мови / Л.І. Сахарчук. – В.: Нова книга, 2005. – 288 с.
68. Цвиллинг М.Я. Русско-немецкий словарь пословиц и приказок / М.Я. Цвиллинг. – М.: Русский язык, 2002. – 197 с.
69. Seiler F.K. Deutsche Sprichwörterkunde / F.K. Seile. – М., 1962. – 335 S.

70. Wolfgang W.R. Das Standardwerk zur deutschen Sprache: Duden 11. Redewendungen: Wörterbuch der deutschen Idiomatik / W.R. Wolfgang. – M.: Dudenredaktion, 2012. – 928 S.